

УДК 657

Бессонова А.В., Phd, ст. викладач кафедри обліку і аудиту
Невідомський О.Ю., студент групи ОА-23-М кафедри обліку і аудиту
(Приазовський державний технічний університет, м. Дніпро, Україна)

АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Дебіторська заборгованість є одним із ключових компонентів оборотних активів, який суттєво впливає на фінансовий стан підприємства. Вона відображає кошти, які підприємство очікує отримати від контрагентів за реалізовані товари, надані послуги або виконані роботи. Рівень та якість дебіторської заборгованості є важливими показниками, що характеризують ліквідність, фінансову стійкість і платоспроможність підприємства. Аналіз її впливу на фінансовий стан дозволяє виявити як позитивні, так і негативні аспекти, пов'язані з управлінням дебіторською заборгованістю.

1. Ліквідність і оборотність дебіторської заборгованості. Ліквідність підприємства визначається його здатністю своєчасно виконувати короткострокові зобов'язання. Дебіторська заборгованість впливає на ліквідність через показник її оборотності, тобто через швидкість, з якою заборгованість перетворюється на грошові кошти. Чим швидше дебіторська заборгованість погашається, тим більше коштів підприємство може залучити для фінансування своєї поточної діяльності. Оборотність заборгованості визначається за допомогою коефіцієнтів:

- Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, що показує кількість оборотів заборгованості за певний період.
- Середній термін погашення дебіторської заборгованості, що дозволяє оцінити, скільки днів у середньому займає погашення заборгованості.

Висока оборотність дебіторської заборгованості свідчить про ефективне управління розрахунками з контрагентами і дозволяє підприємству зберігати достатній рівень ліквідності. Натомість повільна оборотність може призвести до касових розривів, що ускладнює своєчасне виконання зобов'язань і негативно впливає на платоспроможність [1].

2. Фінансова стійкість і структура активів. Фінансова стійкість підприємства характеризує його здатність витримувати фінансові ризики і забезпечувати безперервність діяльності в умовах зовнішніх впливів. Дебіторська заборгованість займає суттєву частку в структурі оборотних активів, тому її питома вага впливає на загальну фінансову стійкість.

- Висока частка дебіторської заборгованості в структурі активів може свідчити про низький рівень ліквідності активів і обмежує здатність підприємства швидко генерувати грошові кошти.
- Залежність від дебіторів. Підприємства з великою дебіторською заборгованістю залежать від платоспроможності контрагентів. Це означає, що фінансовий стан підприємства стає вразливим до ризиків неплатежів, особливо якщо заборгованість накопичується від одного чи кількох великих клієнтів.
- Ризик безнадійної заборгованості. За наявності значної частки сумнівної чи простроченої заборгованості підприємство зобов'язане створювати резерв сумнівних боргів, що збільшує витрати та знижує прибуток, тим самим послаблюючи фінансову стійкість.

3. Платоспроможність підприємства залежить від наявності ліквідних активів, які можуть бути швидко конвертовані в грошові кошти для покриття зобов'язань. Дебіторська заборгованість є одним з таких активів, однак вона не завжди гарантує

негайне надходження коштів. Якщо значна частина оборотного капіталу зосереджена в дебіторській заборгованості, підприємству може не вистачати ліквідності для здійснення своєчасних платежів. Низька платоспроможність призводить до підвищення ризику заборгованості перед кредиторами та постачальниками, що може призвести до санкцій, пені та додаткових витрат. Тому управління дебіторською заборгованістю з урахуванням строків її погашення є критично важливим для підтримки стабільних грошових потоків та забезпечення фінансової рівноваги [2].

4. Прибутковість і рентабельність. Надмірний обсяг дебіторської заборгованості може впливати на рентабельність підприємства, зокрема на показники рентабельності активів та власного капіталу. Висока дебіторська заборгованість свідчить про значну інвестицію підприємства у непогашені борги клієнтів, що знижує ефективність використання активів. При цьому ефективно управління дебіторською заборгованістю може позитивно позначитися на прибутковості. Політика надання кредиту покупцям часто сприяє збільшенню обсягів продажу і доходу, оскільки дозволяє підприємству розширювати коло клієнтів і стимулювати попит на продукцію. Водночас таке зростання доходів повинно бути збалансованим з відповідними витратами та управлінням ризиками, щоб не призвести до надмірного накопичення заборгованості і, як наслідок, зниження фінансових показників.

5. Ризики і резерви сумнівних боргів. Наявність дебіторської заборгованості створює певні фінансові ризики для підприємства, такі як ризик неплатежів, втрати ліквідності, зростання витрат на резервування сумнівних боргів. Невчасне погашення заборгованості або виникнення безнадійної заборгованості призводить до необхідності списання, що безпосередньо знижує фінансовий результат. Для покриття потенційних збитків від непогашення дебіторської заборгованості підприємства формують резерв сумнівних боргів, який зменшує балансову вартість дебіторської заборгованості та коригує прибуток підприємства. Резерв сумнівних боргів відображає обачний підхід до оцінки активів і є частиною стратегії ризик-менеджменту. Його формування має двоякий вплив: з одного боку, він забезпечує точнішу оцінку активів і стабілізує фінансові показники, а з іншого – знижує фінансовий результат за рахунок витрат на створення резерву [3].

Таким чином, дебіторська заборгованість суттєво впливає на фінансовий стан підприємства, визначаючи рівень його ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та прибутковості. Ефективне управління дебіторською заборгованістю дозволяє збалансувати потребу у стимулюванні продажів та мінімізації фінансових ризиків, пов'язаних із неповерненням боргів. Правильне облікове відображення та аналіз дебіторської заборгованості дозволяють підприємству підтримувати стабільні грошові потоки, що сприяє зміцненню фінансової позиції на ринку та досягненню стратегічних цілей.

Список використаних джерел:

1. Чорненька О.Б. Вплив заборгованості на фінансовий стан суб'єкта господарювання. Економічний простір. 2018. Вип. 136. С. 158-169.
2. Дробишева О.О., Чикулов Д.В. Оцінка платоспроможності і фінансової стійкості у системі антикризового управління. Інфраструктура ринку. 2017. Вип. 3. С. 89-92.
3. Шепель Т.П., Вінтоняк А.А. Організаційно-методичні аспекти обліку дебіторської заборгованості: вітчизняний та зарубіжний досвід. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-56> УДК 622.235.62